

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Московчук Дмитро Олександрович

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ
КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ 179

Павлова Юлія Сергіївна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ В УМОВАХ
СУДОВОЇ РЕФОРМИ 182

Полуніна Ольга Олександрівна

ЦИФРОВІ ДОКАЗИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРОБЛЕМИ ДОПУСТИМОСТІ,
ДОСТОВІРНОСТІ ТА ОЦІНКИ 185

Полюк Юлія Іванівна

ПИСЬМОВА КОНЦЕНТРАЦІЯ МАТЕРІАЛУ СПРАВИ ТА CASE MANAGEMENT ЯК НАПРЯМКИ
АДАПТАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ПЕРІОД
ВОЄННИХ ТА ПОСТВОЄННИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ 187

Притуляк Валерій Миколайович

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ
РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ 191

Цал-Цалко Юлія Юліївна

СУТНІСТЬ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ 193

Яніцька Інна Анатоліївна

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА 197

Боярчук Віталій Вікторович

ЩОДО УЧАСТІ ДЕРЖАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ 199

Волков Максим Сергійович

МІЖНАРОДНІ АКТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНСТИТУТ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ У
СПРАВАХ ПРО ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ОКРЕМІ АСПЕКТИ 201

Кисельов Вадим Костянтинович

СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ОСОБЛИВОСТІ
ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 205

Пересипко Дмитро Володимирович

УЧАСНИКИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ ТА УЧАСНИКИ СПРАВИ: ПРОБЛЕМИ
РОЗМЕЖУВАННЯ 209

Сатановська Олена Валентинівна

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОЗОВІВ ПРО ЗАХИСТ ЖИТЛОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ 213

Снітко Андрій Сергійович

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ЮРИДИЧНОЮ АРГУМЕНТАЦІЄЮ ТА СУПЕРЕЧЛИВОЮ
ПРОЦЕСУАЛЬНОЮ ПОВЕДІНКОЮ 215

**СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ**

Харитоновна Олена Іванівна

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ» І ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
ОСВІТНИХ ВІДНОСИН 219

Ульянова Галина Олексіївна

ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗА ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО
АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ» 222

Бааджи Наталія Пилипівна

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ 225

Галунова Лариса Ігорівна

ТЕХНОЛОГІЇ ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ОБМЕЖЕННЯ
ОБОРОНОЗДАТНОСТІ 228

Боярчук Віталій Вікторович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу*

ЩОДО УЧАСТІ ДЕРЖАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Дослідження участі держави як сторони у цивільному судочинстві зумовлена не лише розвитком національної правової системи та її орієнтацією на європейські стандарти правосуддя, але й сучасними викликами, які постали перед Україною в умовах воєнного стану. Збройна агресія суттєво вплинула на функціонування судової системи, зокрема на доступ до правосуддя, зміну територіальної підсудності, строки розгляду справ та особливості реалізації процесуальних прав учасників справи. У таких умовах значно зросла кількість цивільних спорів за участю держави, пов'язаних із відшкодуванням шкоди, соціальними гарантіями, встановленням юридичних фактів та захистом прав осіб, які постраждали внаслідок воєнних дій. Як справедливо зауважується у науковій літературі, здійснення правосуддя в умовах воєнного стану вимагає адаптації процесуальних механізмів із одночасним збереженням фундаментальних гарантій справедливого суду [1, с. 367-368; 2, с. 429-430]. У цьому контексті особливої ваги набуває дослідження процесуального статусу держави, оскільки воно дозволяє забезпечити баланс між публічними інтересами та правами людини.

Участь держави у цивільному судочинстві є складним правовим явищем, що поєднує елементи публічного і приватного права. Відповідно до ч. 2 ст. 48 ЦПК України держава визнається самостійним суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин, який може виступати як позивач або відповідач, що відповідає принципу рівності сторін перед судом [3]. Разом із тим, специфіка участі держави полягає у тому, що вона реалізує свої процесуальні права через уповноважені органи, що впливає з положень норм законодавства щодо її правосуб'єктності.

У науковій доктрині підкреслюється подвійна природа держави як учасника справи у цивільному судочинстві. З одного боку, держава виступає носієм публічної влади, з іншого – учасником приватноправових відносин. Так, І. В. Андронов зазначає, що участь держави у позовному провадженні характеризується тим, що її інтереси представляють компетентні органи, які діють у межах визначених повноважень, однак не замінюють саму державу як сторону спору [4, с. 24-25].

Окремого значення набуває питання участі прокурора, який представляє інтереси держави у цивільному судочинстві. У цьому контексті в науковій літературі існують певні дискусії щодо обсягу його повноважень та процесуального статусу. Як зазначає Н. В. Волкова, прокурор не є стороною цивільного процесу у класичному розумінні, а виступає як особливий суб'єкт, який здійснює представництво інтересів держави в суді [5, с. 116-117]. При цьому його участь має бути обмеженою та не повинна порушувати принцип змагальності сторін,

оскільки надання прокурору надмірних процесуальних повноважень може створювати дисбаланс у процесі [5, с. 118].

Схожі підходи простежуються і в сучасних дослідженнях, де наголошується, що участь прокурора у цивільному судочинстві повинна відповідати стандартам справедливого суду, сформульованим у практиці Європейського Суду з прав людини, зокрема щодо забезпечення рівності сторін та недопущення процесуальних переваг [6, с. 58-76]. Також у доктрині цивільного процесуального права звертається увага на необхідність забезпечення процесуального балансу між усіма учасниками цивільного судочинства та дотримання принципів змагальності та рівності сторін незалежно від того, чи бере участь у справі держава. Це положення знайшло відображення у науковому дослідженні Н. В. Волкової, де обґрунтовується, що забезпечення рівності сторін і дотримання процесуального балансу є фундаментальними умовами ефективного судового захисту [7].

Водночас у науковому середовищі триває дискусія щодо визначення меж процесуальної правосуб'єктності держави. Одним із дискусійних питань є тлумачення поняття «держава» у цивільному судочинстві. Суддя Верховного Суду пан Андрій Грушицький звертає увагу на те, що судова практика свідчить про необхідність чіткого розмежування між державою як стороною спору та її органами які представляють її інтереси, оскільки фактичною стороною у справі є саме держава, навіть якщо процесуальні дії здійснює конкретний орган [8].

Європейський досвід свідчить про поступову уніфікацію підходів до участі держави у цивільному судочинстві. Як зазначає С. Н. (Remco) van Rhee, сучасні тенденції розвитку цивільного процесуального права в Європі спрямовані на забезпечення балансу між активною роллю суду та рівністю сторін, включно з державою [9, с. 10-12]. У цьому контексті важливе значення мають також розроблені в межах проекту ELI/UNIDROIT Європейські правила цивільного процесу, які передбачають уніфіковані підходи до процесуального статусу сторін та гарантій справедливого судового розгляду [10].

Отже, на підставі вище зазначеного, необхідно зазначити, що держава у цивільному судочинстві виступає особливим суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин, який, з одного боку, реалізує публічні інтереси, а з іншого – бере участь у приватноправових спорах на засадах рівності з іншими учасниками справи. Наукові підходи свідчать про складність і багатогранність її процесуального статусу, що зумовлює наявність дискусій щодо меж правосуб'єктності держави, її представництва та застосування імунітету, що потребує додатково наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Моїсеєнко Д. Цивільне судочинство: доступ в умовах воєнного стану. *Науковий вісник УжНУ*. 2022. № 71. С. 366-369. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.71.62>

2. Терех О. А. Сучасні виклики цивільного судочинства в умовах воєнного стану. *Науковий вісник УжНУ*. 2025. С. 427-431. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.1.60>
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Андронов І. В. Держава як сторона у позовному провадженні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 2 (43). С. 23–28. URL: https://pjuv.nuoua.od.ua/v2_2022/5.pdf
5. Волкова Н. В. Щодо участі прокурора у цивільному процесі (окремі аспекти). *Правова держава*. 2016. С. 115–120.
6. Tsuvina, T. Participation of the Prosecutor in Non-Criminal Proceedings: ECtHR Case Law and National Context. *Theory and Practice of Jurisprudence*. 2024. 2(26). P.58–76. URL: <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2024.26.319929>
7. Волкова Н. В. Захист сімейних прав та інтересів дитини у цивільному судочинстві : дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2022. 444 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/23333>
8. Судова влада України. Хто може бути стороною судового процесу: постановка проблеми. *Судово-юридична газета*. 28.02.2020. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/899313/>
9. Remco van Rhee C. H. Towards Harmonised European Rules of Civil Procedure. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2020. Iss. 1(6). P. 6–33. URL: <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-3.1-a000024>
10. ELI/UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/eli-unidroit-rules>

Ключові слова: держава, сторони, учасники справи, представництво інтересів держави, прокурор, цивільне судочинство, цивільний процес.

Key words: state, parties, participants in the case, representation of the interests of the state, prosecutor, civil proceedings, civil process.

Волков Максим Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу*

МІЖНАРОДНІ АКТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНСТИТУТ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПISУ У СПРАВАХ ПРО ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Дослідження правової природи обмежувального припису в справах про домашнє насильство потребує комплексного аналізу міжнародно-правових актів, які закріплюють фундаментальні стандарти захисту прав людини у цій сфері.